

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมโลกมีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน แต่ละช่วงเวลาได้ผ่านวิกฤตการณ์อันเป็น
โศกนาฏกรรมมาแล้วมากมาย ประวัติศาสตร์โลกได้มีความเกี่ยวโยงอยู่กับความขัดแย้งมาทุกยุค
สมัย มนุษย์ได้พยายามพัฒนาเครื่องมือและศักยภาพในการแข่งขันและสร้างโอกาสเอารอดเอาเปรียบ
ในการแสวงหาผลประโยชน์ ทำให้เกิดปรากฏการณ์การแข่งขันทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด
สภาพการณ์เช่นนี้จึงก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้น ซึ่งความขัดแย้งส่วนใหญ่ได้ถูกยกระดับไปสู่ความ
รุนแรง ทั้งความรุนแรงในระดับบุคคล สังคม กลุ่มคน ประเทศชาติ และความรุนแรงระหว่าง
ประเทศ ซึ่งแสดงออกในรูปของสงคราม การทำลายล้าง รวมไปถึงการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ เป็นต้น
จากประวัติศาสตร์โลกปรากฏว่า เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๑ สิ้นสุดลง ได้มีการจัดตั้ง
สันนิบาตชาติขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๒๐ โดยมีจุดประสงค์เพื่อที่จะทำให้สงครามโลกครั้งที่ ๑ เป็นที่
สิ้นสุดของสงครามทั้งหมด แต่ปรากฏว่าอีก ๒๐ ปีต่อมาสันนิบาตชาติได้แตกสลายไป และเกิด
สงครามโลกครั้งที่ ๒ ขึ้น เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลง ในปี ค.ศ. ๑๙๔๕ ได้มีการจัดตั้ง
องค์การสหประชาชาติขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้สงครามและความขัดแย้งระหว่างประเทศ
หมดไป นับแต่บัดนั้นอีกไม่นานได้มีสงครามไฮเทคในตะวันออกกลาง ซึ่งเป็นสงครามที่ได้รับ
การอนุมัติจากองค์การสหประชาชาติเอง เพราะฉะนั้น จึงเห็นได้ชัดเจนว่าสงครามหรือความ
รุนแรงไม่ใช่ทางเลือกของมนุษยชาติ สงครามไม่เคยทำให้ความขัดแย้งหมดไป แต่สันติภาพ
ต่างหากที่หมดไป^๑ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงก่อนที่สงครามโลกครั้งที่ ๒ จะสิ้นสุดลง
“สหรัฐอเมริกาได้ทิ้งระเบิดปรมาณูลูกแรกลงที่ฮิโรชิมา ทำให้เมืองย่อยยับไปในพริบตา พร้อมกับ
ประชาชนเสียชีวิตไป ๘๐,๐๐๐ คน คิดเป็น ๑ ใน ๔ ของประชากรทั้งหมดของเมือง แต่ในอีก ๓
วันต่อมา ระเบิดลูกที่ ๒ ก็ถูกทิ้งลงที่เมืองนางาซากิ ”^๒ ก่อให้เกิดความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ต่อมวล
มนุษยชาติ จนทำให้ผู้นำประกาศยอมแพ้สงคราม “จากความสูญเสียในสงครามโลกครั้งที่ ๒ ทำ

---

^๑ เหมานันท์ เหมานันท์, สันติภาพ ทางเลือกเดียวและคือ ๕ (ปัญจศีล) พุทธวิธีสู่โลกสันติ ,
(กรุงเทพมหานคร : ภูมิทอง, ๒๕๕๓), หน้า ๑๒-๑๓.

^๒ ปรีชา ศรีวาลย์, สงครามโลกครั้งที่ ๒, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๖),
หน้า ๔๖๖.

ให้มีผู้เสียชีวิตในสนามรบ ๑๔,๘๓๔,๐๓๓ คน บาดเจ็บ ๒๕,๐๒๘,๘๒๒ คน เกิดความเสียหายทางเศรษฐกิจและการเงินประมาณ ๑,๖๐๐ พันล้านดอลลาร์”^๐ ซึ่งเป็นผลกระทบมาจากการทำสงคราม นอกจากนี้ยังทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บในรูปแบบใหม่ที่เกิดจากสารตกค้างอันเป็นผลพวงมาจากการใช้ยุทธภัณฑ์สงคราม รวมทั้งผลกระทบต่อทรัพยากรทางธรรมชาติด้วย

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง สภาพการณ์ต่างๆ ของโลกได้เปลี่ยนแปลงไป ประเทศต่างๆ พยายามร่วมมือกันเพื่อรักษาสันติภาพและความมั่นคงปลอดภัยของโลก แต่ไม่สามารถร่วมมือกันได้อย่างแท้จริง กลับทำให้เกิดความแตกแยกกันทั้งในด้านอุดมการณ์และทัศนคติทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นสาเหตุนำไปสู่ความขัดแย้งจนกลายเป็นสงครามเย็น “ตลอดระยะเวลาหลายปีในยุคสงครามเย็น โลกได้แบ่งออกเป็น ๒ ขั้วมหาอำนาจ คือ ฝ่ายโลกเสรีกับฝ่ายคอมมิวนิสต์ โดยสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้นำฝ่ายโลกเสรี กับสหภาพโซเวียตและจีนแดง ซึ่งเป็นผู้นำฝ่ายโลกคอมมิวนิสต์”^๐ ทั้ง ๒ ฝ่ายได้ต่อสู้และแข่งขัน กันทั้งทางด้านการทูต การผลิตและการสะสมอาวุธนานาชนิด ทำให้เกิดการเผชิญหน้ากันในส่วนต่างๆ ของโลก เป็นผลให้เกิดวิกฤตการณ์ขึ้นจาก ความขัดแย้งของอภิมหาอำนาจทั้ง ๒ ขั้ว ในยุคนี้เป็นการเผชิญหน้ากันด้วยความหวาดระแวง ต่างฝ่ายต่างไม่ไว้วางใจกัน ก่อให้เกิดสภาพการณ์บีบคั้นระหว่าง ๒ ขั้วมหาอำนาจ มีการสะสมอาวุธนิวเคลียร์ไว้มาก “การเผชิญหน้าทางนิวเคลียร์ในยุคสงครามเย็นนี้ เป็นส่วนประกอบสำคัญของกระบวนการรักษาสันติภาพด้วยอาวุธนิวเคลียร์”^๐ ในช่วงที่ไม่มีสงครามระหว่าง ๒ ขั้วอำนาจนั้น ทำให้เกิดพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีใหม่มากขึ้น ซึ่งความรู้เหล่านั้นถูกนำมาพัฒนาเป็นอาวุธยุทโธปกรณ์ในรูปแบบใหม่ๆ จนกระทั่งสหภาพโซเวียตล่มสลายลง จึงเป็นการสิ้นสุดยุคสงครามเย็น ขั้วอำนาจฝ่ายโลกเสรีจึงเป็นมหาอำนาจขั้วเดียวที่ครองโลกในเวลาต่อมาจนถึงปัจจุบัน

หลังจากสิ้นสุดยุคสงครามเย็น ก็เกิดสงครามอินโดจีนขึ้น ซึ่งสหรัฐอเมริกาก็มีส่วนในการทำสงครามนั้นด้วย แต่เมื่อสงครามอินโดจีนสิ้นสุดลงหลังจากที่ได้สู้รบกันมาอย่างยาวนานถึง ๓๐ ปี ทำให้มีผู้สูญเสียชีวิตไม่น้อยกว่า ๑.๕ ล้านคน โดยในจำนวน ๑ ใน ๓ ของประชากรกลายเป็นผู้ลี้ภัยการเมืองออกนอกประเทศ มีเด็กกำพร้าถึง ๕๕๐,๐๐๐ คน พื้นที่ป่าในอินโดจีนถูกทำลายกว่า ๕ ล้านเอเคอร์ หรือราว ๑๕ ล้านไร่ เกิดความอดอยากหิวโหย โรคภัยไข้เจ็บ และคน

^๐ ปรีชา ศรีวัลย์, สงครามโลกครั้งที่ ๒, หน้า ๔๘๖.

^๐ ทองหล่อ วงศ์ธรรมา, เหตุการณ์โลกปัจจุบัน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๗-๒๘.

^๐ พอล โรเจอร์, การสูญเสียมหาอำนาจ : ความมั่นคงของโลกในศตวรรษที่ ๒๑, แปลโดย วรพันธ์ ครอบบุญยิ่ง, (กรุงเทพมหานคร : วิ.เจ.พรินติ้ง, ๒๕๔๘), หน้า ๒๑.

พิการเพราะภัยสงครามจำนวนมาก สหรัฐอเมริกาต้องสูญเสียชีวิตทหารไม่น้อยกว่า ๕๗,๐๐๐ นาย บาดเจ็บราว ๓๐๐,๐๐๐ นาย สูญเสียเฮลิคอปเตอร์ราว ๔๖,๐๐๐ เครื่อง สูญเสียเครื่องบิน ๓๖๐๗ ลำ ใช้ลูกกระเบิดกว่า ๖.๗ ล้านตัน ใช้สารเคมีทำลายป่าและคน ๑๕ ล้าน แกลลอน เป็นเงินมากกว่า ๑๕,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ ร์ และอีก ๒๐๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์ ร์ เป็นค่าตอบแทนทหารผ่านศึก ชาวอเมริกันต้องเผชิญกับสภาพเงินเฟ้อและ ความแตกแยกของคนในชาติ เรื่องความถูกต้องของ สงครามที่ไม่ได้มีการประกาศต่อกันอย่างเป็นทางการ แต่ภายนอกประเทศก็ต้องเผชิญกับความเหินห่างของหลายประเทศ โดยปฏิเสธการรับความช่วยเหลือจากอเมริกา^{*}

นอกจากนั้นแล้วยังเกิดสงครามเกาหลี สงครามเวียดนาม “รวมทั้งสงครามอ่าวเปอร์เซีย ซึ่งมีตัวเลขทหารบาดเจ็บล้มตายตลอด ๔๓ วัน โดยฝ่ายพันธมิตรเสียชีวิต ๑๔๕ คน บาดเจ็บ ๕๑๓ คน ส่วนฝ่ายอิรักเสียชีวิตและบาดเจ็บกว่า ๑๐๐,๐๐๐ คน”^๑ ชัยชนะในการทำสงครามอ่าวเปอร์เซีย “ทำให้สหรัฐอเมริกาอยู่ในฐานะผู้นำแห่งโลกเสรี ที่แทบทุกชาติต่างหันมาขอความช่วยเหลือ ในทางเศรษฐกิจ คนอเมริกันส่วนใหญ่ใฝ่ฝันที่จะใช้พลังของการเป็นชาติมหาอำนาจสร้างสันติภาพ อันถาวรให้แก่โลก”^๒ แต่การอ้างสันติภาพด้วยการส่งกำลังทหารเข้าไปประจำอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของโลกได้ทำให้เกิดความขัดแย้งรูปแบบใหม่ในภูมิภาคต่างๆ และเกิดการต่อต้านประเทศมหาอำนาจ ที่แสดงออกในรูปของการก่อการร้ายอย่างไร้พรมแดน มีการก่อวินาศกรรมตอบโต้ชาติมหาอำนาจ เช่น เหตุการณ์วินาศกรรม ๑๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งเป็น การก่อวินาศกรรมด้วย การจี้เครื่องบิน ในสหรัฐอเมริกา โดยบังคับเครื่องบินพาณิชย์ พุ่งเข้าชนตึกเวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ และ อาคารเพนตากอน ทำให้มีผู้เสียชีวิตทั้งสิ้น ๒,๙๗๗ คน จากเหตุการณ์ครั้งนี้ทำให้สหรัฐอเมริกา อย่างเป็นทางการเป็นความชอบธรรมในการ “ประกาศสงครามต่อต้านผู้ก่อการร้าย ซึ่งมี ประเทศอาฟกานิสถาน และอิรักเป็นสมรภูมิเต็มรูปแบบ ก่อให้เกิดการสูญเสียล้มตายอีกมากมายไปทั่วทุกมุมโลก”^๓ จนถึง ปัจจุบันมวลมนุษยชาติก็ยังไม่สามารถที่จะยุติสงครามลงได้ ยิ่งนับวันก็ยิ่งก่อให้เกิดวัฒนธรรมแห่ง การใช้ความรุนแรงมากขึ้น วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีถูกนำมาเป็นเครื่องมือ ในการสร้าง ความ

^{*} สมร นิตินันท์ประกาศ, ประวัติศาสตร์สหรัฐอเมริกาหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ค.ศ. ๑๙๔๕-ปัจจุบัน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๘๔.

^๑ ปรีชา ศรีวาลย์, ความหายนะทางทหารครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๕๔.

^๒ Harry S Truman, *Fundamentals of American Foreign Policy*, (New York : Appleton-Century-Crofts, 1968), p. 58.

^๓ วาณิช สายประดิษฐ์และสันติสุข โสภณศิริ, สันติภาพ : ชัยชนะร่วมกันของมนุษยชาติ, (กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๘), หน้า ๑๗๑-๑๗๒.

รุนแรง ในรูปของอาวุธยุทธโปกรณ์ เช่น ปืน ระเบิด ระเบิดปรมาณู ระเบิดนิวเคลียร์ ระเบิดไฮโดรเจน (สารเคมี) แก๊สพิษ จีปนาวุธ เรือดำน้ำ เครื่องบิน เรือรบ ดาวเทียม เทคโนโลยีอวกาศ และสงครามข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นปรากฏการณ์ของวัฒนธรรมแห่งความรุนแรง และโศกนาฏกรรมน้ำตาทั้งสิ้น โดยยังไม่มีแนวโน้มว่าความรุนแรงจะหมดไปจากสังคมโลก ทำให้โลกกลายมาเป็นสังคมแห่งความหวาดระแวง จนเกิดปรากฏการณ์ผลิตจรวดต่อต้านจีปนาวุธพิสัยไกลมากขึ้น เพื่อป้องกันการรุกรานรวมทั้งเป็นหลักประกันความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชาติ

ความรุนแรงที่นำไปสู่สงครามจึงเป็นภัยคุกคามที่สร้างความหวาดหวั่นต่อมวลมนุษยชาติ ก่อให้เกิดการร่วมมือกันหาทางยุติสงครามและสร้างสันติภาพโลก โดยการจัดตั้งองค์กรต่างๆ เกี่ยวกับสันติภาพเกิดขึ้นมากมาย “แต่มนุษยชาติก็ไม่เคยได้พบสันติภาพที่แท้จริงเลยสักครั้ง สภาพการณ์ที่ปรากฏให้เห็นบนเวทีโลกก็คือ การเบียดเบียน ความรุนแรงในรูปแบบต่างๆ และการทำลายล้างที่ยังมีอยู่อย่างต่อเนื่อง สันติภาพในจินตนาการของมนุษย์ จึงเป็นเพียงการพักหายใจชั่วคราวเท่านั้น”^{๐๙} หรือใช้กองกำลังเพื่อสร้างสันติภาพ ซึ่งก็เป็นเพียงวัฒนธรรมการใช้อำนาจบังคับให้เกิดสันติภาพขึ้น แต่สันติภาพที่เกิดจากการใช้กำลังทหารและแสนยานุภาพทางอาวุธยังไม่ใช่สันติภาพที่แท้จริง เป็นเพียงการลดความรุนแรงลงชั่วคราวเพื่อรอวันปะทุเท่านั้นเอง จากวิวัฒนาการของมวลมนุษยชาติจะเห็นได้ว่า เมื่อมนุษย์ทำสงครามกันครั้งใดก็จะพยายามแสวงหาสันติภาพเพื่อยุติสงครามครั้งนั้น แต่ในช่วงที่ไม่มีสงครามมนุษย์กลับมีการสร้างความขัดแย้งและความรุนแรงขึ้นอยู่เสมอ แทนที่จะร่วมมือกันเสริมสร้างสันติภาพให้เข้มแข็ง “เพราะสันติภาพเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้มนุษยชาติรอดอยู่ได้”^{๐๑} แต่เมื่อมองเข้ามาภายในแต่ละประเทศก็จะเห็นปรากฏการณ์ความขัดแย้งภายในเกิดขึ้นอยู่เสมอ เช่น ความขัดแย้งเกี่ยวกับภูมิภาค ความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ ความขัดแย้งจากการแย่งชิงทรัพยากร ความขัดแย้งทางความเชื่อ รวมถึงความขัดแย้งในระดับชุมชนหรือหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยทางสังคมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างสันติภาพ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าการสร้างสันติภาพควรเริ่มจากหน่วยย่อยที่เป็นรากฐานระดับหมู่บ้านและชุมชน ไปสู่การสร้างสันติภาพในระดับประเทศและระหว่างประเทศ แล้วขยายผลไปสู่การสร้างสันติภาพในระดับโลกต่อไป และสถาบันที่มีความสำคัญต่อการสร้างสันติภาพทุก

^{๐๙} ชัชวาลย์ ชิงชัย, “สงครามกับการสร้างสันติภาพตามแนวพุทธ : ศึกษากรณีพระเจ้าพรหมทัตและราชกุมารทิมารุ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕).

^{๐๑} ศรีเพ็ญ ศุภพิทยากุล, มนุษย์กับสันติภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๒๖๘.

ระดับ คือ สถาบันศาสนา ซึ่งได้เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเสริมสร้างและสนับสนุนให้เกิดสันติภาพขึ้น “เพราะการเกิดขึ้นของศาสนาเป็นไปเพื่อความอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็นและเป็นสันติสุขแก่ชาวโลก”^{๐๐} ทุกศาสนาจึงมีส่วนสำคัญในการสร้างสันติภาพแก่มวลมนุษยชาติ ในมุมมองของพระพุทธศาสนาเห็นว่าสันติภาพเป็นภาวะและลักษณะของความสงบ ที่ปราศจากการเบียดเบียนหรือความรุนแรง และมองว่าสันติภาพเป็นแนวทางการอยู่ร่วมกัน ทั้งในมิติของบุคคลและสังคม ซึ่งเป็นหลักประกันของความมั่นคงในชีวิต “เพราะหากปราศจากความมั่นคงเสียแล้ว สันติภาพที่ถาวรก็ไม่อาจหาได้ในโลกนี้”^{๐๐} พระพุทธศาสนาได้ชื่อว่าเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ เพราะประวัติศาสตร์ของพระพุทธศาสนาไม่เคยมีครั้งใดเลยที่สนับสนุนหรือก่อให้เกิดสงคราม เนื่องจากมีหลักปฏิบัติที่ควบคุมพฤติกรรมมนุษย์ไม่ให้ล่วงละเมิดหรือเบียดเบียนผู้อื่น ซึ่งเป็นต้นตอแห่งความขัดแย้งและความรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ศีล ๕ ที่ทำให้เกิดความสงบทั้งในระดับปัจเจกชน สังคม ประเทศชาติ และสังคมโลก”^{๐๐} ซึ่งก่อให้เกิดความสงบและสันติสุขอย่างแท้จริง โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากจิตใจที่เป็นสันติภาพ และจากระดับปัจเจกชนขยายผลไปสู่สันติสุขแก่มวลมนุษยชาติ สอดคล้องกับหลักจริยธรรมสากลระหว่างประเทศ ซึ่งได้ร่างขึ้นมาเพื่อส่งเสริมสันติภาพ คือ ๑) การไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ๒) การเคารพสิทธิในการครอบครองอาณาจักร ๓) การไม่ก้าวร้าวเรื่องภายใน ๔) การส่งเสริมความเสมอภาคและผลประโยชน์ของกันและกัน ๕) การอยู่ร่วมกันอย่างสงบและช่วยเหลือกัน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการสร้างสันติภาพล้มเหลวเพราะขาดรากฐานที่มั่นคง โดยไม่ได้สร้างสันติภาพจากระดับฐานล่างขึ้นไป จากประเด็นที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยเห็นว่าความล้มเหลวของการสร้างสันติภาพ เพราะมุ่งสร้างสันติภาพแบบการใช้กำลังควบคุม หรือใช้การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ เพื่อบีบให้ยุติการใช้ความรุนแรง การทำข้อตกลงกัน หรือการส่งเรื่องให้ตุลาการตัดสิน และเปิดช่องให้ชาตินิยมอำนาจเข้าไปแทรกแซงด้วยกองกำลัง ซึ่งสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งได้เพียงชั่วคราวเท่านั้น เพราะวาระกึ่งหนึ่งของความขัดแย้งยังคงอยู่ ซึ่งความขัดแย้งก็จะแสดงผลออกมาเป็นความรุนแรงในรูปแบบอื่น และเป็นการมุ่งสร้างสันติภาพในระดับบนมากกว่าระดับฐานล่าง จึงทำให้สันติภาพไม่มีความมั่นคง จากประเด็นดังกล่าวทำให้เกิดความสนใจที่จะศึกษาถึงความมั่นคงของสันติภาพ

^{๐๐} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิยุตฺต), การบูรณาการพุทธปรัชญาเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคม, (กรุงเทพมหานคร : ไททรายวันการพิมพ์, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓๐.

^{๐๐} Henry Steel Commager, *An Economic Bill of Rights*, (New York : Appleton Century Crofts, 1968), p. 484-485.

^{๐๐} เขมานันท์ เขมานันโท, สันติภาพ ทางเลือกเดียวและศีล ๕ (ปัญญาศีล) พุทธวิธีสู่โลกสันติ , หน้า ๔๐.

โดยมุ่งเน้นไปที่การสร้างรากฐานของสันติภาพให้มั่นคงตามแนวทางพุทธศาสนา และเห็นว่าเจตนารมณ์ของศีล ๕ เป็นรากฐานสำคัญต่อการสร้างสันติภาพตั้งแต่ระดับจุลภาคจนถึงระดับมหัพภาค

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาวิจัยในหัวข้อ “ **การศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะเป็นรากฐานของสันติภาพ**” เพื่อไม่ให้งานวิจัยนี้ขาดมิติที่เป็นปรากฏการณ์ทางสังคม จึงได้กำหนดขอบเขตพื้นที่ในการวิจัยออกเป็น ๒ หมู่บ้าน คือ หมู่บ้าน สวະดี ตำบลสวະดี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และหมู่บ้านผือ ตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาเสนอเป็นแนวทางวางรากฐานในการสร้างสันติภาพระดับจุลภาค และเพื่อให้เป็นฐานรองรับสันติภาพระดับมหัพภาคที่มั่นคงต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพ

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์การสร้างสันติภาพของหมู่บ้านสวະดี ตำบลสวະดี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และบ้านผือ ตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาวิเคราะห์รากฐานของสันติภาพตามแนวทางของศีล ๕

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสันติภาพ ทั้งสันติภาพโลกและสันติภาพตามมุมมองพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษาเชิงวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะที่เป็นรากฐานของสันติภาพ โดยจำแนกขอบเขตของการศึกษาออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเอกสาร

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นเอกสารหลัก และข้อมูลทุติยภูมิที่เป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา เอกสารวิชาการและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารวิชาการเกี่ยวกับสันติภาพ เอกสารเกี่ยวกับความขัดแย้ง ความรุนแรง สันติวิธี และสันติภาพ รวมทั้งแนวคิดสันติภาพทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านเนื้อหา

งานวิจัยนี้ได้กำหนดเนื้อหาของการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องสันติภาพ แนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพ สันติภาพตามมุมมองของนักคิดตะวันตก สันติภาพตามมุมมองของนักคิดตะวันออก

และสันติภาพตามมุมมองของผู้นำทางพระพุทธศาสนา การสร้างสันติภาพของหมู่บ้านสาวะถีและหมู่บ้านผือ โดยจะนำความรู้ที่ได้จากพื้นที่เป้าหมายไปสนับสนุนการศึกษาวิเคราะห์รากฐานของสันติภาพตามแนวทางของศีล ๕ ทั้งระดับจุลภาคและมหัพภาค เป็นประเด็นหลักในการศึกษาวิจัย

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

งานวิจัยนี้ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาออกเป็น ๒ พื้นที่ คือ ๑) หมู่บ้านสาวะถี ตำบลสาวะถี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และสำคัญด้านการต่อสู้ทางการเมืองในจังหวัดขอนแก่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นต้นกำเนิดกบฏผีบุญที่ต่อสู้ทางการเมืองกับรัฐในสมัยรัชกาลที่ ๘ พ.ศ.๒๔๘๓ จนนำไปสู่การปราบปรามในเวลาต่อมา ซึ่งอุดมการณ์ทางการเมืองได้ถูกถ่ายทอดสืบต่อกันมาจนถึงยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ยังเป็นหมู่บ้านที่เผชิญกับความขัดแย้งรุนแรงที่สำคัญหลายครั้ง ๒) หมู่บ้านบ้านผือ ตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งผลิตอาหารที่สำคัญของจังหวัดขอนแก่น เป็นหมู่บ้านเกษตรกรรมที่ส่งพืชพันธุ์ทางการเกษตรเข้าสู่ตลาดภายในจังหวัดเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีลักษณะความขัดแย้งที่แตกต่างกับหมู่บ้านสาวะถี โดยประเด็นหลักของความขัดแย้งจะมีความเกี่ยวข้องกับทรัพยากรเป็นหลัก ซึ่งทั้ง ๒ พื้นที่เคยเผชิญและผ่านสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรงมาแล้วหลายครั้ง โดยลักษณะความขัดแย้งรุนแรงที่แตกต่างกันดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเลือกเป็นพื้นที่เป้าหมาย เพื่อศึกษาสภาพความขัดแย้ง ความรุนแรงและการสร้างสันติภาพว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร มีปัจจัยหรือกลไกใดบ้างที่ทำให้การสร้างสันติภาพประสบความสำเร็จ ซึ่งจะนำผลจากการวิจัยระดับไปบูรณาการสู่การเสนอแนวทางการสร้างรากฐานของสันติภาพระดับสูงต่อไป

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ สันติภาพคืออะไร? มีแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพอย่างไรบ้าง? นักปราชญ์ทางตะวันตก นักปราชญ์ทางตะวันออกและนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนามีแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพอย่างไร?

๑.๔.๒ การสร้างสันติภาพของหมู่บ้านสาวะถีและหมู่บ้านผือมีกระบวนการอย่างไร? ใช้เครื่องมือและวิธีการใดบ้างในการแก้ปัญหาความขัดแย้งรุนแรง? อะไรเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้เกิดสันติภาพในหมู่บ้านดังกล่าว?

๑.๔.๓ สามารถนำศีล ๕ มาเป็นรากฐานของสันติภาพได้อย่างไร?

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

วิเคราะห์ หมายถึง การคิดอย่างใคร่ครวญและเป็นระบบ คิดอย่างมีเหตุผล เพื่อให้เข้าใจในประเด็นต่างๆ ได้อย่างถ่องแท้ เช่น วิเคราะห์เหตุการณ์ วิเคราะห์ปัญหาต่างๆ วิเคราะห์ข่าว เป็นต้น โดยงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ และสันติภาพ เป็นประเด็นหลัก

ศีล ๕ หมายถึง ข้อปฏิบัติเพื่อการละเว้นจากการกระทำความชั่ว และควบคุมพฤติกรรมทางกาย วาจา ใจ ไม่ให้มุ่งร้ายหรือกระทำความรุนแรงต่อสิ่งมีชีวิตและธรรมชาติ โดยมีผลกระทบในทางเบียดเบียนและบีบคั้นผู้อื่นในทางร้าย ถูกออกแบบมาเพื่อเป็นเครื่องมือทางสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข และเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นรากฐานสำคัญของสันติภาพ

รากฐาน หมายถึง ส่วนที่เป็นฐานรองรับสำหรับการพัฒนาสันติภาพ หลักสำคัญอันเป็นพื้นฐานในการสร้างสันติภาพ และพื้นฐานที่ทำให้เกิดสันติภาพอย่างมั่นคง

สันติภาพ หมายถึง ภาวะของความสงบสุขและปราศจากการใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ เป็นภาวะที่มนุษย์กับสิ่งมีชีวิตและธรรมชาติสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ทำร้ายหรือเบียดเบียนกันทั้งทางตรงและทางอ้อม

ความขัดแย้ง หมายถึง การไม่ลงรอยกันหรือการเข้ากันไม่ได้ ความขัดเคืองใจ ความคิดเห็นไม่ตรงกันหรือแย้งกัน และความไม่สามารถคลี่คลาย

ความรุนแรง หมายถึง พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่นอย่างร้ายแรง หนักหน่วง หรือมีผลกระทบในทางร้าย เช่น การทำร้ายร่างกาย การทำสงคราม หรือมีส่วนในการผลักดันให้เกิดการทำร้ายกันทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นต้น

ความขัดแย้งรุนแรง หมายถึง ความไม่ลงรอยกันจนถึงขั้นทำร้ายกัน ทำให้เกิดความรุนแรงต่อกัน ซึ่งเป็นความขัดแย้งที่ยกระดับไปสู่การใช้ความรุนแรง ซึ่งนำไปเป็นเกณฑ์การคัดเลือกประเด็นการศึกษาในพื้นที่เป้าหมาย คือ การมุ่งศึกษาประเด็นความขัดแย้งที่มีการใช้ความรุนแรงเท่านั้น

สันติวิธี หมายถึง วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม อันเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินชีวิต การเรียกร้องความต้องการและการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความสงบสุข

๑.๖ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการทบทวนออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ เอกสารที่เกี่ยวข้องและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

๑.๖.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ศนิโรจน์ ธรรมยศ ได้กล่าวถึงความพยายามสร้างสันติภาพของมนุษยภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ ดังมีเนื้อหาสรุปว่า หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ ยุติลงเมื่อ ค.ศ.๑๙๑๘ ด้วยความพ่ายแพ้ของเยอรมนี ฝ่ายสัมพันธมิตรในขณะนั้นประกอบด้วยอิตาลี ฝรั่งเศส อังกฤษและสหรัฐอเมริกา ได้ร่วมกันร่างสนธิสัญญาแวร์ซายส์ (Treaty of Versailles) เพื่อจำกัดสิทธิของเยอรมนี ที่จะเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพของมวลมนุษยชาติอีกครั้ง สนธิสัญญาแวร์ซายส์ได้ถูกลงนามในวันที่ ๒๘ มิถุนายน ค.ศ. ๑๙๑๙ ส่งผลให้กองทัพเยอรมันถูกจำกัดขนาดให้เล็กลง^{๐๐}

ปรีชา ศรีวัลย์ ได้กล่าวถึงความพยายามที่จะยุติสงครามของญี่ปุ่นก่อนพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ ๒ มีเนื้อหาโดยสรุปว่า ก่อนที่ประเทศญี่ปุ่นจะพ่ายแพ้สงคราม นักการทูตในญี่ปุ่นได้มีการรวมกลุ่มกันเพื่อเสนอ แนวทาง สันติภาพ ซึ่งริเริ่ม ด้วยการเจรจาสันติภาพ ขึ้น โดยได้รับความเห็นชอบจากพระจักรพรรดิเป็นผู้ให้การสนับสนุน^{๐๙}

ศิริพร สุมธรัตน์ ได้กล่าวถึงความพยายามที่จะสร้างสันติภาพท่ามกลางการทำสงครามกัน มีเนื้อหาโดยสรุปว่า แม้ว่าการเจรจาสันติภาพจะไม่สำเร็จก็ตาม แต่ก็ทำให้รู้ว่าการสันติภาพเป็นทางออกที่มนุษย์เห็นว่าเป็นวิถีทางรอดของมวลมนุษยชาติ ความพยายามสร้างสันติภาพระหว่างสหรัฐอเมริกา กับสหภาพโซเวียตในช่วงสงครามเย็น ก็ยังมีการเจรจาเพื่อจำกัดอาวุธยุทธศาสตร์ฉบับที่ ๑ (SALT I) โดยการเจรจาลำดับนี้ นำโดยประธานาธิบดีจิมมี่ คาร์เตอร์ แห่งสหรัฐอเมริกา กับประธานาธิบดีเบรชเนฟ ซึ่งเป็นผู้นำสหภาพโซเวียตในขณะนั้น เมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ที่กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย โดยเป็นการลงนามว่าด้วยการจำกัดระบบจรวดต่อต้านขีปนาวุธ (Anti Ballistic Missile : ABM) ซึ่งมีสาระสำคัญ ได้แก่ การลดฐานที่ตั้งของระบบจรวดต่อต้านขีปนาวุธให้เหลือเพียงประเทศละ ๒ ฐาน และจะทำลายหรือรื้อถอนระบบต่อต้านจรวดขีปนาวุธส่วนเกิน ตลอดจนให้ดำเนินการตรวจสอบและลงนามในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อขจัดความหวาดหวั่นจากความตึงเครียดในสงครามนิวเคลียร์ ซึ่งเป็นความสำเร็จในทางการทูตครั้งแรกที่ได้นำไปสู่ความผ่อนคลายความตึงเครียดในยุคสงครามเย็น และเป็นจุดเริ่มต้นของความหวังในการสร้างสันติภาพและความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ^{๐๐}

^{๐๐} ศนิโรจน์ ธรรมยศ, THE WAR เส้นทางสู่สงคราม, (นนทบุรี : บ้านรัก, ๒๕๕๔), หน้า ๑๓

^{๐๙} ปรีชา ศรีวัลย์, สงครามโลกครั้งที่ ๒ , พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๔๕๕.

^{๐๐} ศิริพร สุมธรัตน์, วิถีโลก, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๓๗.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวถึงความล้มเหลวของการสร้างสันติภาพ มีใจความโดยสรุปว่า การแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ผ่านมาในระดับโลก มักใช้วิธีคานอำนาจกัน หรือใช้ความกลัวต่อภัยพิบาศที่ยิ่งใหญ่กว่าเป็นเครื่องยับยั้ง ดังจะเห็นได้จากในยุคของสงครามเย็นตลอดเวลายาวนาน โลก ๒ ค่ายอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (ไม่มีสงครามใหญ่ภายนอก แต่จิตใจเร่าร้อนไม่มีสันติ) โดยมีอาวุธนิวเคลียร์และความกลัวต่อการตอบโต้ด้วยอาวุธนิวเคลียร์นั้นเป็นเครื่องยับยั้งสงครามต่างฝ่ายก็เร่งผลิตอาวุธให้เท่าทันกัน ซึ่งกลายเป็นสงครามในยามสันติ และเป็น สงครามเย็นที่ทำลายมนุษยชาติอย่างเลือดเย็น สะท้อนให้เห็นว่า มนุษยชาติยังก้าวไปได้้น้อยมากในวิถีทางแห่งการสร้างสรรค์สันติภาพ^{๐๖} โดยการสะสมอาวุธแสดงให้เห็นถึงความหวาดกลัวต่อภัยคุกคาม ซึ่งเป็นช่วงเวลาของสันติภาพแบบหาวเคราะห์แวง

Cecil V. Crabb กล่าวถึงการสร้างสันติภาพในรูปของการจำกัดอาวุธ โดยมีเนื้อหาสรุปว่า การทำสนธิสัญญาจำกัดอาวุธ ยุทธศาสตร์ครั้งที่ ๒ มีสาระสำคัญอยู่ที่การรักษาคูลอาวุธ ยุทธศาสตร์นิวเคลียร์ประเภทต่างๆ ซึ่งแต่ละฝ่ายจะผลิตได้ไม่เกิน ๒,๕๕๐ รายการ นับตั้งแต่ จีปนาวุธข้ามทวีป (ไอซีบีเอ็ม) จีปนาวุธพิสัยกลาง จีปนาวุธที่ยิงจากเรือดำน้ำ จนถึงเครื่องบิน ทั้งระเบิดขนาดใหญ่ ที่ต่างฝ่ายต่างดัดแปลงให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เช่น เครื่องบินทิ้งระเบิดแบ็กไฟร์ของสหภาพโซเวียต และจีปนาวุธประเภทอากาศสู่พื้นดิน สนธิสัญญานี้จำกัดจำนวนจรวดติดหัวรบแบบดาวกระจาย (MIRV) ของทั้งสองฝ่าย สหภาพโซเวียตจะมีจีปนาวุธข้ามทวีปขนาดใหญ่ (SS-๑๘) ติดหัวรบเมอร์ฟได้ ๓๒๖ ชุด และแต่ละชุดจะติดหัวรบได้ไม่เกิน ๑๐ หัวรบ เพื่อป้องกันการสะสมอาวุธเอาไว้รู้กรานกัน^{๐๗} ซึ่งถือเป็นช่วงสันติภาพแบบทำข้อตกลงจำกัดอาวุธ แต่ต่างฝ่ายก็ยังมีการแอบสะสมอาวุธไว้โดยไม่เปิดเผย จึงเป็นช่วงเวลาของสันติภาพเพราะยังไม่ได้นำอาวุธออกมาใช้ทำลายกัน

ยีน ชาร์ป ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับผลเสียของการใช้ความรุนแรง มีเนื้อหาโดยสรุปว่า ความโหดร้ายป่าเถื่อนดำรงอยู่ได้เมื่อมีความกลัวและความโมโหโกรธาหรือด้วยความรุนแรง ฝ่ายที่กระทำความโหดร้ายป่าเถื่อนจะส่งผลเสียและย้อนกลับมาทำลายผู้ใช้ความรุนแรง ทำให้แนวโน้ม

^{๐๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), มองสันติภาพผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์ , พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๒), หน้า ๕๒-๕๓.

^{๐๗} Cecil V. Crabb, Jr., *American Foreign Policy in the Nuclear Age*, (New York : Harper and Row Publishers, 1983), p. 343.

ของการใช้ความรุนแรงลดลง ^{๐๙} ผู้กระทำความรุนแรงมักจะสูญเสียความชอบธรรมต่อสายตาชาวโลกเสมอ

Harry S Truman (แฮร์รี เอส ทรูแมน ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาคนที่ ๓๓) ได้กล่าวถึงการหาหนทางที่จะยุติการใช้ความรุนแรงด้วยวิธีการทางทูต มีเนื้อหาโดยสรุป ว่า โลกได้เปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าไปอย่างใหญ่หลวงจนมาถึงยุคปรมาณู สงครามในยุโรปและเอเชียก็ได้ชัยชนะแล้ว องค์การสหประชาชาติก็สถาปนาขึ้นแล้ว ในขณะที่ท่านได้เดินทางไปพบกับผู้นำหลายประเทศ เพื่อพยายามจะหาหนทางให้รัสเซียร่วมมือกันสถาปนาสันติภาพที่มั่นคง ^{๐๐} แสดงให้เห็นว่าการสร้างสันติภาพจะต้องได้รับความร่วมมือจากคู่ขัดแย้ง แม้ว่าสหรัฐจะมีขีดความสามารถทางกองทัพมากกว่าก็ไม่สามารถสร้างสันติภาพขึ้นได้ด้วยตนเอง

Parks and Carosso กล่าวถึงความร่วมมือในการสร้างสันติภาพ โดยมีใจความสรุปว่าประเทศมหาอำนาจเริ่มตระหนักถึงการสร้างสันติภาพว่าจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ไม่ใช่เพียงประเทศมหาอำนาจกำหนดกฎเกณฑ์ให้ประเทศอื่นปฏิบัติตามเหมือนในอดีต โดยใช้ความร่วมมือระหว่างประเทศในการสร้างสันติภาพ ^{๐๐} โดยช่วงเวลานี้แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสันติภาพเริ่มเปลี่ยนจากการใช้อำนาจกดขี่มาเป็นความร่วมมือสร้างความสัมพันธ์

ปรีชา ศรีวาลย์ ได้กล่าวถึงแนวทางแก้ปัญหาความขัดแย้งรุนแรงไว้อย่างน่าสนใจว่า มีหนทางที่จะแก้ปัญหาความขัดแย้งได้ โดยสันติวิธี ซึ่งจะต้องได้รับความยินยอมของคู่ขัดแย้ง มี ๓ วิธี ได้แก่ ๑) การตกลงกันระหว่างรัฐบาล ตัวอย่างเช่น ฝรั่งเศสและอังกฤษทำความตกลงเรื่องชูแดน หลังจากเหตุการณ์ฟาโซดา, ๒) ส่งเรื่องราวไปยังตุลาการ เช่น กรณีพิพาทสิทธิอาราบาบระหว่างอังกฤษกับสหรัฐ , ๓) การเรียกร้องให้มหาอำนาจต่างๆ ร่วมกันเป็นผู้ไกล่เกลี่ย เช่น ในกรณีตกลงเรื่องโมร็อกโก ^{๐๐} แสดงให้เห็นถึงวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยคู่ขัดแย้งมีอำนาจต่อรองเท่าเทียมกัน ยินยอมพร้อมใจส่งเรื่องให้ตุลาการตัดสิน แต่หากยังแก้ปัญหาไม่ได้ก็พร้อมใจกันเปิดทางให้ชาติมหาอำนาจเข้าไปไกล่เกลี่ย แต่จะหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจบีบบังคับ

---

^{๐๙} ยีน ชาร์ป, *อำนาจและยุทธวิธีใช้ความรุนแรง* , แปลโดย ชัยวัฒน์ สถาอานันท์และคมสัน หุตะแพทย์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๒๐๔.

^{๐๐} Harry S Truman, *1945 Year of Decisions : Memoirs by Harry S Truman Vol.1* (New York American Library of World Literature, 1965), p. 616.

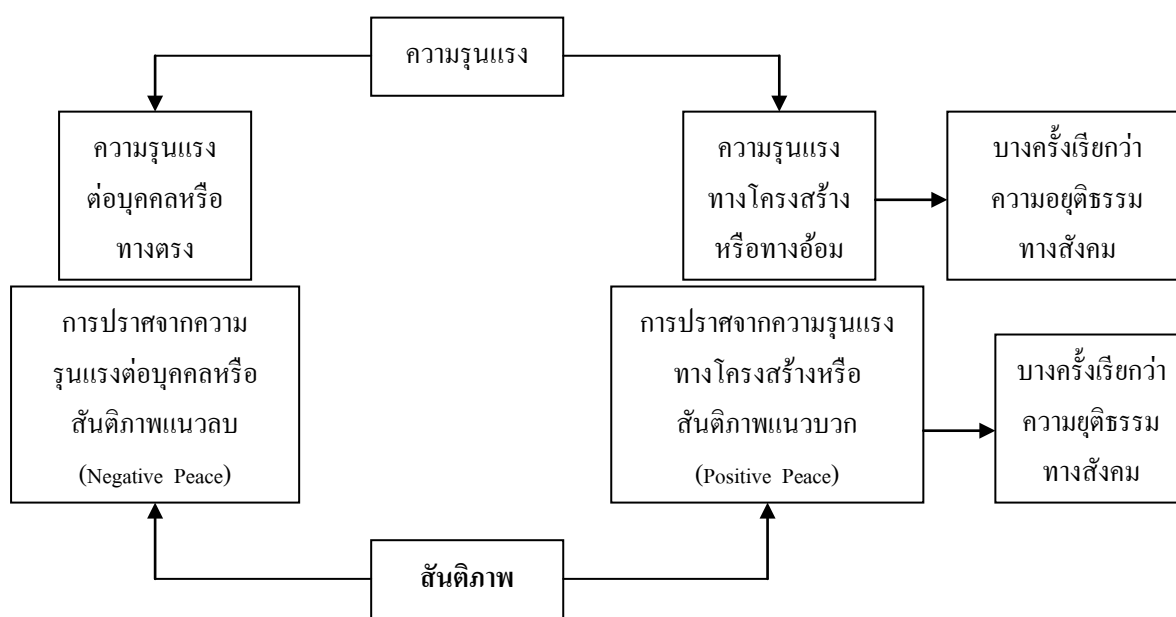
^{๐๐} Parks and Carosso, *Recent America : A History Since 1933*, (New York : Thomas Y. Crowell Company, 1964), p.366.

^{๐๐} ปรีชา ศรีวาลย์, *สงครามโลกครั้งที่ ๑* , พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒.

Johan Galtung ได้กล่าวถึงทฤษฎีความรุนแรง โดยมีเนื้อหาโดยสรุปว่า ความรุนแรงมีหลายลักษณะ ทั้งความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ตลอดจนวัฒนธรรมที่ให้ความชอบธรรมแก่ความรุนแรงด้วย^{๐๐} โดยความรุนแรงทางโครงสร้างและวัฒนธรรมจะเป็นตัวส่งเสริมให้เกิดความรุนแรงทางตรง

วิลเลียม ยูรี ได้กล่าวถึงความขัดแย้งและความรุนแรง โดยมีเนื้อหาโดยสรุปว่า ความขัดแย้งอาจเป็นสิ่งที่มนุษย์ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่การต่อสู้ ความรุนแรงและสงครามเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถหลีกเลี่ยงได้^{๐๐} โดยมองว่าความขัดแย้งเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา แต่มนุษย์สามารถเลือกใช้ความรุนแรงในบางโอกาส ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะระงับยับยั้งความรุนแรงได้

Johan Galtung กล่าวว่าความรุนแรงเป็นความอยุติธรรมทางสังคม ส่วนสันติภาพเป็นความยุติธรรม โดยมีโครงสร้าง ดังต่อไปนี้^{๐๙}

^{๐๐} โยฮัล กัลตุง, การเปลี่ยนแปลงขับเคลื่อนความขัดแย้งด้วยสันติวิธี , แปลโดย เดชา ตั้งสีฟ้า, (กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, ๒๕๕๐), หน้า ๓.

^{๐๐} วิลเลียม ยูรี, กลยุทธ์การสมานไมตรีเพื่อบรรลุด้านสันติร่วมกัน , แปลโดย เบญจรัตน์ แซ่ฉั่ว, (กรุงเทพมหานคร : สวนเงินมีมา, ๒๕๗), หน้า ๒๑๗.

^{๐๙} Johan Galtung, **Peace : Research, Education, Action. : Essays in Peace Research**, (Copenhagen : Christian Ejlers, 1975), P. 130.

Margaret A. Bailey มีความเห็นสอดคล้องกับ Johan Galtung โดยกล่าวว่า ความรุนแรงจะเป็นปรากฏการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อมนุษย์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่วนโครงสร้างของสังคมที่ไม่ยุติธรรมจะส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางอ้อม ในขณะที่สันติภาพก็เป็นภาวะที่ปราศจากความรุนแรงทั้งต่อมนุษย์และต่อโครงสร้างทางสังคม^{๐๐} โครงสร้างสังคมจึงมีความสำคัญต่อการเพิ่มหรือลดความรุนแรง

พุทธทาสภิกขุ กล่าวถึงสันติภาพโดยสรุปว่า โลกปัจจุบันนี้ยังไม่สามารถสร้างสันติภาพได้ เพราะขาดความเข้าใจที่แจ่มแจ้งในศาสนาของตนเอง ซึ่งมีฐานอยู่ที่ความมีเมตตา โดยการสร้างสันติภาพให้เกิดในโลก มี ๓ ระดับ คือ ๑) การให้ทุกคนเข้าถึงหัวใจของศาสนาของตน ๒) ทำความเข้าใจระหว่างศาสนา ๓) ออกมาเสียจากอำนาจของวัตถุนิยม^{๐๑} ซึ่งท่านเห็นว่าทุกศาสนามีสันติภาพเป็นหัวใจสำคัญ ส่วนวัตถุนิยมเป็นสิ่งชั่วร้ายให้เกิดการแย่งชิงผลประโยชน์ ซึ่งจะเป็นตัวกระตุ้นให้ใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์

พระมหาประยูร ธมฺมจิตฺโต (มฤคย) ได้กล่าวถึงแนวทางของพระพุทธศาสนาที่มีต่อสันติภาพ เนื้อหาโดยสรุปว่า พระพุทธศาสนาสอนเรื่องสันติภาพอย่างเป็นสากล พระพุทธเจ้าได้รับการยอมรับว่าเป็นพระราชาแห่งสันติภาพ โดยอ้างถึงคำพูดของท่านเจที ชันเดอร์แลนด์ ว่าตลอดระยะเวลาในประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาสอนเรื่องสันติภาพแก่พุทธศาสนิกชนอย่างจริงจัง และได้ผลยิ่งกว่าศาสนาสำคัญอื่นใดในโลกรู้จัก^{๐๒} ทั้งหลักธรรมคำสอน แนวทาง กระบวนการ และอัตลักษณ์ของพระพุทธศาสนาสอดคล้องกับแนวทางสันติภาพ จึงเป็นศาสนาแห่งสันติภาพ และท่านยังได้กล่าวถึงคุณลักษณะทางศีลธรรมของชาวพุทธในมิติทางสังคมว่า “ศีลเป็นข้อห้ามไม่ให้เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เพราะผลแห่งการเบียดเบียนผู้อื่นหรือการแย่งชิงผลประโยชน์ของผู้อื่นนั้น เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความไม่สงบขึ้นในสังคม และเป็นความอยุติธรรม ผู้ใดที่ทำร้ายผู้อื่นหรือละเมิดทรัพย์สินของผู้อื่น ผู้นั้นไม่ใช่ชาวพุทธที่ดี^{๐๓} โดยท่านเห็นว่าศีลเป็นตัวชี้วัดคุณค่าความดีงามของแต่ละบุคคล

พระไพศาล วิสาโล ได้กล่าวถึงมุมมองของพระพุทธศาสนาต่อสันติภาพ โดยสรุปว่า พระพุทธองค์ทรงสอนว่าจะดับทุกข์ได้โดยถอนรากเหง้าของความทุกข์ การที่จะบรรลุถึงสันติภาพ

^{๐๐} ศรีเพ็ญ สุภพิทยากุล, มนุษย์กับสันติภาพ, หน้า ๒๖๐.

^{๐๑} พุทธทาสภิกขุ, สันติภาพของโลก, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๖), หน้า ๑๔๑.

^{๐๒} พระมหาประยูร ธมฺมจิตฺโต (มฤคย), พุทธวิธีสร้างสันติภาพ, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์ พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด, ๒๕๓๒), หน้า ๑๗.

^{๐๓} พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พุทธศาสนากับปรัชญา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕), ๕๑.

ได้อย่างแท้จริง จะต้องกำจัดรากเหง้าแห่งความขัดแย้ง สิ่งนี้นักสร้างสันติพึงกระทำคือการ
ตระหนักและจัดการกับโลภะ โมหะ โทสะ ที่แสดงตัวออกมาเป็นความขัดแย้ง คุณภาพทางจิต
ของนักสร้างสันติจึงเป็นสมบัติสำคัญ ที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้^{๐๐} โดยท่านมองว่า
รากเหง้าของความขัดแย้งมาจากกิเลสภายในจิต

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับศีลไว้โดยสรุปว่า
พระพุทธศาสนามองมนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องศึกษา มนุษย์จะมีชีวิตที่ดีงามได้จะต้องมีการฝึกฝน และ
ต้องศึกษาลึกซึ้งทุกข้อ ๕ หรือเรียกว่าศีล ๕ ซึ่งไม่ใช่ข้อบังคับ แต่เป็นข้อปฏิบัติสำหรับฝึกฝน
พัฒนาตนเพื่อให้มีชีวิตดีงามยิ่งขึ้น^{๐๐} ซึ่งท่านเห็นว่าศีล ๕ เป็นข้อปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้
ดีงาม และส่งเสริมให้มีพฤติกรรมอันพึงประสงค์

เขมานันท์ เขมานันทโย กล่าวถึงความพยายามแสวงหาแนวทางเพื่อให้สามารถอยู่
ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โดยสรุปว่า มนุษย์อยู่ร่วมกันได้ด้วยการร่างหลัก จริยธรรมการเมือง
ระหว่างประเทศที่มีความสอดคล้องกับหลักศีล ๕ ดังนี้ ๑) การไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ๒) การ
เคารพซึ่งกันและกันในสิทธิการปกครองและการครองอำนาจอจักร ๓) การไม่ก้าวท้าวในเรืองภายใน
ของกันและกัน ๔) ส่งเสริมความเสมอภาคและผลประโยชน์ของกันและกัน ๕) การอยู่ด้วยกัน
อย่างสงบและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยหลักการดังกล่าวได้รับอิทธิพลอย่างลึกซึ้งจากศีล ๕ ซึ่ง
ความจริงแล้วกล่าวได้ว่าเป็นการเลียนแบบและนำหลักศีล ๕ ของพระพุทธศาสนามาใช้ หลักการ
เหล่านี้ได้บัญญัติขึ้น โดยให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมืองของโลกปัจจุบัน เพื่อให้เกิด
สันติภาพในโลก^{๐๐} แม้ว่าจะสอดคล้องกับศีล ๕ แต่ก็เป็นการนำไปใช้ไม่ครบทุกข้อ โดยข้อ ๔ ของ
จริยธรรมการเมืองระหว่างประเทศจำแนกเข้าในศีลข้อที่ ๒ ส่วนข้อ ๕ จำแนกเข้าในศีลข้อ ๑ จึง
เห็นได้ว่าจริยธรรมทางการเมืองระหว่างประเทศยังไม่ครอบคลุมศีลข้อ ๔-๕

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึงการปฏิบัติตามแนวทางศีล ๕ โดยมีเนื้อหาโดยสรุปว่า การ
ปฏิบัติตามหลักศีล ๕ เป็นแนวทางสร้างและรักษาสันติภาพอย่างแท้จริง เพราะเป็นการกระทำ การ
พูดและการคิดที่เป็นไปเพื่อความเป็นปรกติ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาโกลาหลวุ่นวายหรือวิกฤตการณ์

^{๐๐} พระไพศาล วิสาโล, ศาสตราจารย์และคณบดีแห่งการระงับความขัดแย้ง, (กรุงเทพมหานคร : เรือนแก้ว
การพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๐.

^{๐๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), สลายความขัดแย้ง นิติศาสตร์-รัฐศาสตร์-เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ,
(กรุงเทพมหานคร : สหธรรมิก, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐๘-๑๐๙.

^{๐๐} เขมานันท์ เขมานันทโย, สันติภาพ ทางเลือกเดียวและศีล ๕ (ปัญญาศีล) พุทธวิธีสู่โลกสันติ ,
หน้า ๓๖-๓๗.

ใดๆ จึงเรียกว่ามีสันติภาพ^{๐๐} และยังได้กล่าวถึงความสำคัญของศีลต่อสันติภาพ โดยมีเนื้อหาโดยสรุปว่า ศีล ๕ เป็นมนุษยธรรม ซึ่งจัดเป็นรากฐานของสันติภาพ^{๐๐} ถึงแม้ท่านจะเห็นว่าศีล ๕ เป็นรากฐานของสันติภาพก็ตาม แต่ความเห็นของท่านก็เป็นเชิงนโยบาย เพราะยังไม่ได้ลงรายละเอียดว่าจะนำศีล ๕ ไปเป็นรากฐานของสันติภาพในรูปแบบใดได้บ้าง แต่ประเด็นที่สำคัญก็คือการที่ท่านได้ยืนยันว่าศีล ๕ เป็นรากฐานของสันติภาพ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของผู้วิจัยที่ประสงค์จะทำวิจัยเรื่องดังกล่าวด้วย

๑.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นินฺยุณฺยากร) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความขัดแย้งสรุปว่า รากเหง้าของความขัดแย้งมาจากปญฺจธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่ทำให้เกิดความเนิ่นช้าหรือทำให้เกิดความขัดแย้ง ๓ ประการ ได้แก่ ตัณหา (ความอยากมีอยากเป็น) มานะ (ความเย่อหยิ่งถือตัว) ทิฏฐิ (การถือเอาความคิดตนเป็นที่ตั้งโดยไม่ใส่ใจความคิดคนอื่น) ซึ่งเป็นกิเลสฝ่ายอกุศลธรรม ที่สร้างมายาภาพให้เกิดขึ้นในสภาพจิตของแต่ละคน เมื่อสามารถทำลายตัณหา มานะและทิฏฐิได้แล้วสันติสุขก็จะเกิดขึ้น^{๐๙} ประเด็นนี้ท่านมองว่าตัณหา มานะ ทิฏฐิ เป็นข้าศึกต่อการสร้างสันติภาพ และท่านยังได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสันติภาพโดยมีเนื้อหาโดยสรุปว่า “แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสันติภาพแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่มใหญ่ๆ คือ ๑) กลุ่มที่มองว่าสันติภาพคือสภาพที่ปราศจากสงคราม ๒) กลุ่มที่มองว่าสันติภาพคือสภาวะที่ปราศจากความรุนแรง ๓) กลุ่มที่มองว่าสันติภาพคือสภาวะที่ปราศจากความรุนแรงและปราศจากความขัดแย้ง ๔) กลุ่มที่มองว่าสันติภาพคือสภาวะที่ปราศจากความรุนแรงแต่ขัดแย้งกันได้^{๐๐} โดยทั้ง ๔ แนวคิดจะมีขอบเขตยึดโยงอยู่กับการไม่ใช้ความรุนแรง

พระมหาสมบุญ วุฑฺฒิกโร (พรณฺนา) ได้กล่าวถึงการตีความศีล ๕ แนวใหม่ของเครือข่ายพุทธศาสนิกเพื่อสังคมนานาชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับสังคมโลกปัจจุบัน โดยสรุปว่า การตีความศีล ๕ จะต้องให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อให้เท่าทันกับความซับซ้อน

^{๐๐} พุทธทาสภิกขุ, *สันติภาพของโลก*, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๖๖), หน้า ๑๗๓.

^{๐๐} พุทธทาสภิกขุ, *สันติภาพ*, (กรุงเทพมหานคร : เพชรประกาย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๒๔.

^{๐๙} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นินฺยุณฺยากร), “รูปแบบแผนปฏิบัติการสันติวิธีเชิงพุทธ : ศึกษากรณีการแก้ไขความขัดแย้งของชาวสาคะและชาวโกลิยะ”, *สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖).

^{๐๐} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นินฺยุณฺยากร), *รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธวิธี : กรณีลุ่มน้ำแม่ตาซัง จ.เชียงใหม่*, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

ของปัญหาสังคมรูปแบบใหม่ ซึ่งจะต้องมีลักษณะเป็นเชิงบวก (Positive) เพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมหรือขัดขวางไม่ให้บุคคลอื่นละเมิดศีลธรรมด้วย ในขณะเดียวกันก็ปรับเปลี่ยนเป็นโลกทัศน์เชิงสังคม ทั้งในรูปของการจัดโครงสร้างทางสังคมและการจัดองค์กรหรือสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์เพื่อเป็นรากฐานของศีลธรรม ^{๐๖} โดยท่านมองว่าการตีความศีล ๕ จะต้องสอดคล้องกับยุคสมัยของการเปลี่ยนแปลง และจะต้องเป็นศีลในเชิงปฏิบัติการมากกว่าศีลเชิงพิธีกรรม

พระมหามหรรณพศักดิ์ กวีวิโส (ศรีสุเมธิตานนท์) ได้กล่าวถึงสันติภาพที่มีลักษณะสากลของมนุษยชาติว่า “สันติภาพสากล (International Peace) หมายถึง สันติภาพซึ่งจะนำความสงบปลอดภัย และความสุขมาสู่ประชากรของทุกประเทศ จึงมีความหมายและขอบเขตกว้างขวางกว่าภาวะปลอดสงคราม สันติภาพสากลจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อได้จัดการความทารุณโหดร้ายทุกรูปแบบให้หมดไป”^{๐๗}

พระมหากระเสียร อาภาสุวรรณ ได้กล่าวถึงสันติภาพในแบบขององค์การสหประชาชาติกับพระพุทธศาสนาว่า ปญฺญีญาสาถลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ให้ความสำคัญอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องสิทธิ เสรีภาพ เสมอภาคและภราดรภาพ เพราะเชื่อว่าสิ่งดังกล่าวสามารถทำให้เกิดขึ้นภายในกลุ่ม สังคม ประเทศ ระหว่างประเทศ และโลก จะส่งผลทำให้เกิดสันติภาพได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากประเทศสมาชิกทั้งหลายอย่างจริงจังและจริงใจ ส่วนหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวก็มีอยู่อย่างสมบูรณ์ มีความลึกซึ้งกว้างไกลและครอบคลุมยิ่งกว่า เพราะสันติภาพในทางพระพุทธศาสนาเป็นสันติภาพที่ถาวร เมื่อเข้าถึงแล้วได้ชื่อว่าเป็นผู้ปลดปล่อยเครื่องพันธนาการทั้งหลายอย่างสิ้นเชิง ซึ่งมนุษย์ทุกคนก็สามารถเข้าถึงได้โดยเสมอภาคกัน ^{๐๘} สันติภาพที่ถาวรในมุมมองของพุทธศาสนาก็คือสันติภาพทางจิตที่หลุดพ้น เรียกอีกอย่างหนึ่งว่านิพพาน

---

^{๐๖} พระมหาสมบุญ วุฑฺฒิกโร (พรณนา), พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม : กรณีศึกษาการตีความศีล ๕ ของเครือข่ายพุทธศาสนิกเพื่อสังคมนานาชาติ, สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖).

^{๐๗} พระมหามหรรณพศักดิ์ กวีวิโส (ศรีสุเมธิตานนท์), “การศึกษาเปรียบเทียบแนวความคิดเรื่องสิทธิของจอห์น ล็อก กับพุทธปรัชญาเถรวาท ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

^{๐๘} พระมหากระเสียร อาภาสุวรรณ, “พระพุทธศาสนากับสิทธิมนุษยชน และแนวคิดของนักวิชาการชาวพุทธในประเทศไทย ”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต , (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔).

พระมหานครินทร์ แก้วโชติรุ่ง ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพของท่านพุทธทาสภิกขุ โดยได้สรุปความสำคัญของสันติภาพว่า “ความสำคัญของสันติภาพทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสิ่งแวดล้อม ล้วนตั้งอยู่บนฐานแนวคิดเกี่ยวกับความอยู่รอดของโลกและมนุษยชาติ เพราะโลกเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย เมื่อโลกปลอดภัย มนุษย์และสิ่งมีชีวิตก็อยู่รอดปลอดภัย”^{๐๐} ซึ่งเป็นสันติภาพในรูปของความอยู่รอดปลอดภัยของโลก

พระมหากระเศียร อาภาสุวรรณ ได้ศึกษา พระพุทธศาสนากับสิทธิมนุษยชนและแนวคิดของนักวิชาการชาวพุทธในประเทศไทย ผลจากการศึกษาพบว่า “มนุษย์พึงปฏิบัติหรือยอมรับนับถือในเกียรติศักดิ์ของเพื่อนมนุษย์ ด้วยการไม่ทำลายศักดิ์ศรีและเกียรติศักดิ์ของกันและกัน เพราะความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ สีผิว ภาษา ศาสนา และความคิดเห็นทางการเมือง”^{๐๑}

โสวิทย์ บำรุงภักดิ์ กล่าวถึงศีลสรุปว่า ศีลมีความสำคัญเพราะเป็นหลักการปฏิบัติเพื่อทำกาย วาจา ให้เรียบร้อย ความเรียบร้อยดังกล่าวเรียกว่ากายสุจริต ความเรียบร้อยดังกล่าวเรียกว่าวจีสุจริต ระเบียบข้อปฏิบัติพื้นฐานของสังคมจึงมีศีลเป็นฐานคิด ศีลจึงกลายมาเป็นระเบียบปฏิบัติและมารยาทของสังคมไทย รวมทั้งประเพณี วัฒนธรรมและธรรมเนียมอันดีงามของสังคมไทยด้วย แก่นแท้ของสิ่งดังกล่าวเหล่านี้คือศีล ทำให้เกิดกุศลธรรมขึ้นในสังคมมนุษย์^{๐๒} ซึ่งพยายามชี้ให้เห็นว่าศีล ๕ เป็นพื้นฐานทางสังคมที่ดีงาม และเป็นบรรทัดฐานทางสังคม

ชัชวาลย์ ชิงชัย กล่าวถึงความสัมพันธ์ของศีลกับสันติภาพ สรุปว่า การปฏิบัติในเรื่องของศีลก็คือการสำรวมระวังกายและวาจาไม่ให้เบียดเบียนผู้อื่น โดยมีเมตตาธรรมเป็นเครื่องผดุงใจที่จะไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น รวมทั้งสิ่งแวดล้อมทุกประเภท การละเมิดศีลจึงเป็นการทำลายสันติภาพของโลก ศีล ๕ จึงเป็นเครื่องวัดความเจริญของมนุษย์ คนไม่มีศีลจัดว่าเป็นคนป่า

^{๐๐} พระมหานครินทร์ แก้วโชติรุ่ง, “สันติภาพตามแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ : ความหมายและการประยุกต์ใช้ในโลกปัจจุบัน”, **วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๘), หน้า ๔๖.

^{๐๑} พระมหากระเศียร อาภาสุวรรณ, “พระพุทธศาสนากับสิทธิมนุษยชนและแนวคิดของนักวิชาการชาวพุทธในประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔).

^{๐๒} โสวิทย์ บำรุงภักดิ์, “ศึกษาวิเคราะห์ศีล ๕ ในพระไตรปิฎก”, **สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕).

เถื่อน^{๐๐} สรุปความว่าฐานคิดของศีล ๕ ได้รับอิทธิพลมาจากความเมตตาภายกรรม เมตตาวิกรรม และเมตตาโมกขกรรม ความเมตตาจึงส่งผลให้ไม่เบียดเบียนกันทุกรูปแบบ

สุชิน การสมวรรณ์ ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรการปฏิบัติการเพื่อรักษาสันติภาพของ กองทัพบกไทย ผลจากการศึกษาพบว่า กองทัพบกไทยมีส่วนสำคัญในการช่วยเหลือทางด้าน มนุษยธรรม เน้นการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ประชาชนพลเมืองในพื้นที่ที่เกิดความ ขัดแย้ง ทั้งในระหว่างและภายหลังการสู้รบ เช่น แจกจ่ายอาหารบรรเทาความหิวโหย การ ช่วยเหลือพยาบาลผู้เจ็บป่วย การบรรเทาทุกข์จากภัยพิบัติ การจัดที่พักอาศัยสำหรับผู้พล和无辜และผู้ลี้ภัย^{๐๐} การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมก็ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างสันติภาพอีก รูปแบบหนึ่ง

มานะ วิวัฒน์พงษ์ ได้ศึกษาบทบาทของคณะมนตรีความมั่นคงกับการรักษาสันติภาพ และความมั่นคงระหว่างประเทศ : มุมมองทางกฎหมาย พบว่า องค์การสหประชาชาติเป็นองค์กร ระหว่างประเทศที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง รักษาสันติภาพและความมั่นคง รวมทั้งการ ดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ^{๐๙} สรุปว่าองค์การสหประชาชาติก่อตั้งขึ้นโดยมีพันธกิจ สำคัญในการสร้างสันติภาพ

กัทธิดา รัตนวงศ์ ได้ศึกษาแนวคิดเรื่องสันติภาพของชัชยิด กุญชร ผลจากการศึกษา พบว่า “สันติภาพ หมายถึง ความสงบสุขอย่างแท้จริงที่เกิดจากองค์ประกอบต่างๆ ของสังคม เริ่ม ตั้งแต่องค์ประกอบระดับพื้นฐานที่สุดคือมนุษย์แต่ละบุคคลซึ่งมีมนุษยธรรม มิตรภาพ ศีลธรรม และธรรมะ แล้วขยายไปจนถึงระดับโลกซึ่งเป็นสังคมขนาดใหญ่ที่สุด”^{๐๐} นอกจากนี้สันติภาพยังมีความหมายในเชิงวิธีการและเป้าหมายทางสังคม “สันติภาพในฐานะที่เป็นเป้าหมายคือสันติภาวะ

^{๐๐} ชัชวาลย์ ชิงชัย, “สงครามกับการสร้างสันติภาพตามแนวพุทธ : ศึกษากรณีพระเจ้าพรหมทัตและ ราชกุมารทิวา”, สารนิพนธ์พุทธศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙).

^{๐๐} สุชิน การสมวรรณ์, “การพัฒนาหลักสูตรการปฏิบัติการเพื่อรักษาสันติภาพของกองทัพบกไทย”, ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๘).

^{๐๙} มานะ วิวัฒน์พงษ์, “บทบาทของคณะมนตรีความมั่นคงกับการรักษาสันติภาพและความมั่นคง ระหว่างประเทศ : มุมมองทางกฎหมาย”, วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕).

^{๐๐} กัทธิดา รัตนวงศ์, “แนวคิดเรื่องสันติภาพของชัชยิด กุญชร”, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐), หน้า ๓๒.

เป็นภาวะที่ไม่ใช้ความรุนแรง ส่วนสันติภาพในฐานะเป็นวิธีการคือสันติวิธี เป็นวิธีการปฏิบัติที่ไม่ใช้ความรุนแรง”^{๐๖}

หิมพรรณ รักแตงาม ได้ศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพุทธศาสนาของดิช นัท ฮันห์ จากการศึกษาพบว่า ท่านดิช นัท ฮันห์ ได้นำเสนอแนวทางสันติภาพในรูปของข้ออบรม ๕ ประการ คือ “การเคารพในชีวิต (Reverence for Life) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ (Generosity) ความรับผิดชอบต่อความสัมพันธ์ทางเพศ (Sexual Responsibility) การฟังอย่างลึกซึ้งและวาจาแห่งความรัก (Deep Listening and Loving Speech) และอาหารสำหรับสังคมแห่งสติ (Diet for a Mindful Society)”^{๐๖} ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับแนวทางศีล ๕ เพียงแต่ท่านจะเน้นเรื่องของการใช้สติเป็นหลักสำคัญในการควบคุมศีลข้ออื่นๆ

บุญธรรม พุนทรัพย์ ได้ศึกษาศีลธรรมกับสิทธิมนุษยชนในปรัชญาเถรวาท ผลจากการศึกษาสรุปว่า “พุทธศาสนาเห็นว่าการฆ่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่ามนุษย์จะมีสิทธิ์ในชีวิตหรือไม่ และการฆ่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ ไม่ว่าจะเป็นการฆ่าบุคคลอื่นหรือฆ่าตัวตาย เพราะการฆ่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติทุกกรณี”^{๐๗}

จากการทบทวนเอกสารและรายงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สามารถประมวลองค์ความรู้ ออกเป็นแนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง ความรุนแรง สันติวิธี และสันติภาพ ซึ่งรากเหง้าของการขาดสันติภาพมาจากการที่ไม่สามารถจัดการกับความขัดแย้งได้ จนความขัดแย้งถูกยกระดับไปสู่การใช้ความรุนแรง โดยมรรควิธีของความขัดแย้งจะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ แต่หากไม่สามารถบริหารความขัดแย้งได้ก็จะถูกยกระดับไปสู่การใช้ความรุนแรง ซึ่งเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพ

ความพยายามสร้างสันติภาพของมนุษย์มักใช้กองกำลังที่เหนือกว่าเข้าควบคุม สถานการณ์ไม่ให้มีการก่อความรุนแรง ซึ่งเป็นสันติภาพแบบหวาดระแวง แต่บางกรณีก็ใช้วิธีการเจรจาเพื่อหาข้อตกลงร่วมกัน แต่หากไม่สามารถตกลงกันได้ก็ใช้วิธีเจรจาไกล่เกลี่ยโดยใช้คนกลาง ซึ่งส่วนใหญ่มักตั้งอยู่บนฐานของผลประโยชน์ จึงทำให้การไกล่เกลี่ยล้มเหลวบ่อยครั้ง หรือการยื่นให้ศาลตัดสิน ซึ่งจะมีผลทำให้เกิดการแพ้หรือชนะขึ้น แต่หากไม่ยอมรับการตัดสินก็มักจะถูก

^{๐๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘.

^{๐๖} หิมพรรณ รักแตงาม, “การศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักธรรมทางพุทธศาสนาของดิช นัท ฮันห์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๐๗} บุญธรรม พุนทรัพย์, “ศีลธรรมกับสิทธิมนุษยชนในปรัชญาเถรวาท”, *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๓).

แทรกแซงจากผู้มีอำนาจ ซึ่งจะทำให้ความรุนแรงทางตรงเปลี่ยนรูปไปเป็นการกดขี่หรือบีบบังคับ และความรุนแรงที่เป็นปรากฏการณ์ถูกเปลี่ยนรูปไปเป็นความรุนแรงทางโครงสร้างและวัฒนธรรม โดยเป็นความรุนแรงที่ซับซ้อนและเป็นอุปสรรคต่อการสร้างสันติภาพมากยิ่งขึ้น

ในขณะเดียวกันมนุษย์ก็มีศักยภาพในการจัดการกับความขัดแย้งและความรุนแรงได้ ซึ่งจะทำให้เกิดสันติภาพขึ้นทั้งภายในและภายนอก ทั้งระดับบุคคลไปจนถึงระดับโลก รวมทั้งสันติภาพขั้นพื้นฐานและสันติภาพขั้นสูงต่อไป โดยสถาบันศาสนามีบทบาทอย่างมากในการปลูกฝังอุดมการณ์ชีวิต และมีส่วนสำคัญในกระบวนการสร้างสันติภาพ การเกิดขึ้นของพุทธศาสนา นอกจากจะมีเป้าหมายเพื่อบรรลุนิพพาน ซึ่งเป็นอุดมการณ์สันติภาพขั้นสูงสุดแล้ว ยังได้สร้างเครื่องมือขึ้นมาเป็นบรรทัดฐานทางสังคมระดับศีลธรรมด้วย โดยกำหนดให้ศีล ๕ เป็นข้อปฏิบัติเบื้องต้นเพื่อทำให้เกิดชีวิตที่ดีงาม และความสงบสุขทางสังคม ซึ่งถือเป็นหลักมนุษยธรรมอันเป็นรากฐานของสันติภาพ ก่อให้เกิดความปลอดภัย ความมั่นคง ผ่อนคลายความตึงเครียด และความบีบคั้น ส่งเสริมให้อยู่ร่วมกันอย่างสันติ

โดยเนื้อหาดังที่กล่าวมาทั้งหมดผู้วิจัยพยายามประมวลให้เห็นถึงเอกสารและรายงานวิจัยที่ได้กล่าวถึงความขัดแย้ง ความรุนแรง สันติวิธี สันติภาพ และสันติภาพตามแนวทางพุทธศาสนา เพื่อนำไปเป็นฐานข้อมูลในการศึกษา โดยจะนำไปบูรณาการกับศีล ๕ ในฐานะที่เป็นรากฐานของสันติภาพ ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดในบทต่อไป

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานวิจัย ๔ ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

๑.๗.๑ ขั้นตอนการรอบในการวิจัย

กำหนดกรอบเนื้อหาในการวิจัย โดยให้อยู่ในประเด็นเกี่ยวกับสันติภาพ ทั้งแนวคิด สันติภาพของนักปราชญ์ที่มีชื่อเสียงทางตะวันตกและตะวันออก รวมทั้งสันติภาพตามมุมมองของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา และกำหนดกรอบเนื้อหาและพื้นที่เป้าหมายในการวิจัย โดยเน้นที่สภาพความขัดแย้ง ความรุนแรง และกระบวนการสร้างสันติภาพ โดยมุ่งเน้นศึกษาสันติภาพเชิงสังคมเป็นหลัก และคัดเลือกประเด็นการศึกษาเกี่ยวกับความขัดแย้งในระดับที่ใช้ความรุนแรงต่อกันเป็นประเด็นหลัก ส่วนความขัดแย้งที่ไม่ถึงระดับใช้ความรุนแรงเป็นเพียงประเด็นรองในการศึกษาเท่านั้น และจะนำมาสนับสนุนการวิเคราะห์ศีล ๕ ในฐานะที่เป็นรากฐานของสันติภาพทั้งในระดับจุลภาคและระดับมหัพภาคต่อไป

๑.๗.๒ ขั้นศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการศึกษาค้นคว้าเอกสารและรายงานวิจัย โดยค้นคว้าทั้งแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพของนักคิดทางตะวันตกและนักคิดทางตะวันออก รวมทั้งสันติภาพในมุมมองของพระพุทธศาสนา ความสัมพันธ์ระหว่างสันติภาพกับศีล ๕ มุมมองของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนาต่อสันติภาพ เป็นต้น โดยรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๕ และศึกษาค้นคว้า ข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงงานวิจัยที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ โดยแยกการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพออกเป็น ๓ กลุ่มแนวคิด ดังนี้

๑) กลุ่มนักคิดตะวันตก ได้แก่ ยีน ชาร์ป, โยฮัน กุลตุง, วิลเลียม ยูรี, มาร์ติน ลูเธอร์ คิง จูเนียร์ เป็นต้น

๒) กลุ่มนักคิดตะวันออก ซึ่งแบ่งออกเป็นกลุ่มนักคิดชาวต่างชาติ ได้แก่ มหาตมะ คานธี, ไชยาคุ อีเคเดะ , และกลุ่มนักคิดชาวไทย ได้แก่ วันชัย วัฒนศัพท์, ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, ประเวศ วะสี, นิธิ เอียวศรีวงศ์, ศ.ศิริรักษ์, โคทม อารียา เป็นต้น

๓) กลุ่มแนวคิดผู้นำทางพระพุทธศาสนา โดยแบ่งเป็นผู้นำทางศาสนาชาวต่างชาติ ได้แก่ ทะไล ลามะ, ดิซ นัท อันห์, และกลุ่มผู้นำทางศาสนาชาวไทย ได้แก่ พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธทาส ภิกขุ, พระไพศาล วิสาโร, พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส เป็นต้น

โดยอาศัยแหล่งข้อมูลจากหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น, หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน, หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยขอนแก่น, และแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต, หนังสือพิมพ์, บทความ, งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

๑.๗.๓ ขั้นการเก็บข้อมูลภาคสนาม

การเก็บข้อมูลภาคสนามมุ่งเน้นหาข้อมูลจากพื้นที่ศึกษาเป็นหลัก คือ หมู่บ้านสาวะถี และหมู่บ้านผือ โดยเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนทั่วไป ไม่น้อยกว่า ๓๐ รูป/คน โดยใช้วิธีการ คือ การสังเกต การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้คำถามแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง รวมทั้งการสนทนากลุ่ม และใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียง แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกข้อมูล และอนุทินการวิจัย เป็นต้น โดยมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลในประเด็นที่เกี่ยวกับความขัดแย้งในระดับที่มีการใช้ความรุนแรงต่อกัน

และมีผลกระทบในวงกว้างเป็นหลัก กระบวนการแก้ปัญหาความขัดแย้งรุนแรง และการนำศีล ๕ มาเป็นเครื่องมือในการสร้างสันติภาพ เพื่อนำไปเป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์รากฐานของ สันติภาพตามแนวทางของศีล ๕ ระดับมหัพภาคต่อไป

๑.๗.๔ ขั้นวิเคราะห์และเรียบเรียงข้อมูล

นำข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนามมาตรวจสอบให้ถูกต้อง เพื่อวิเคราะห์ในเชิง เปรียบเทียบ เชิงสังเคราะห์เนื้อหา อธิบายความให้เห็นข้อเท็จจริง และนำศีล ๕ ไปบูรณาการเป็น รากฐานของสันติภาพในระดับจุลภาคและระดับมหัพภาค เพื่อตอบโจทย์เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาเรียบเรียง เขียนวิทยานิพนธ์ตามโครงสร้างเนื้อหา และนำ ข้อมูลทั้งหมดมาสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย นำเสนอผลการวิจัยต่อสาธารณะ และสอบ ป้องกันวิทยานิพนธ์ต่อไป

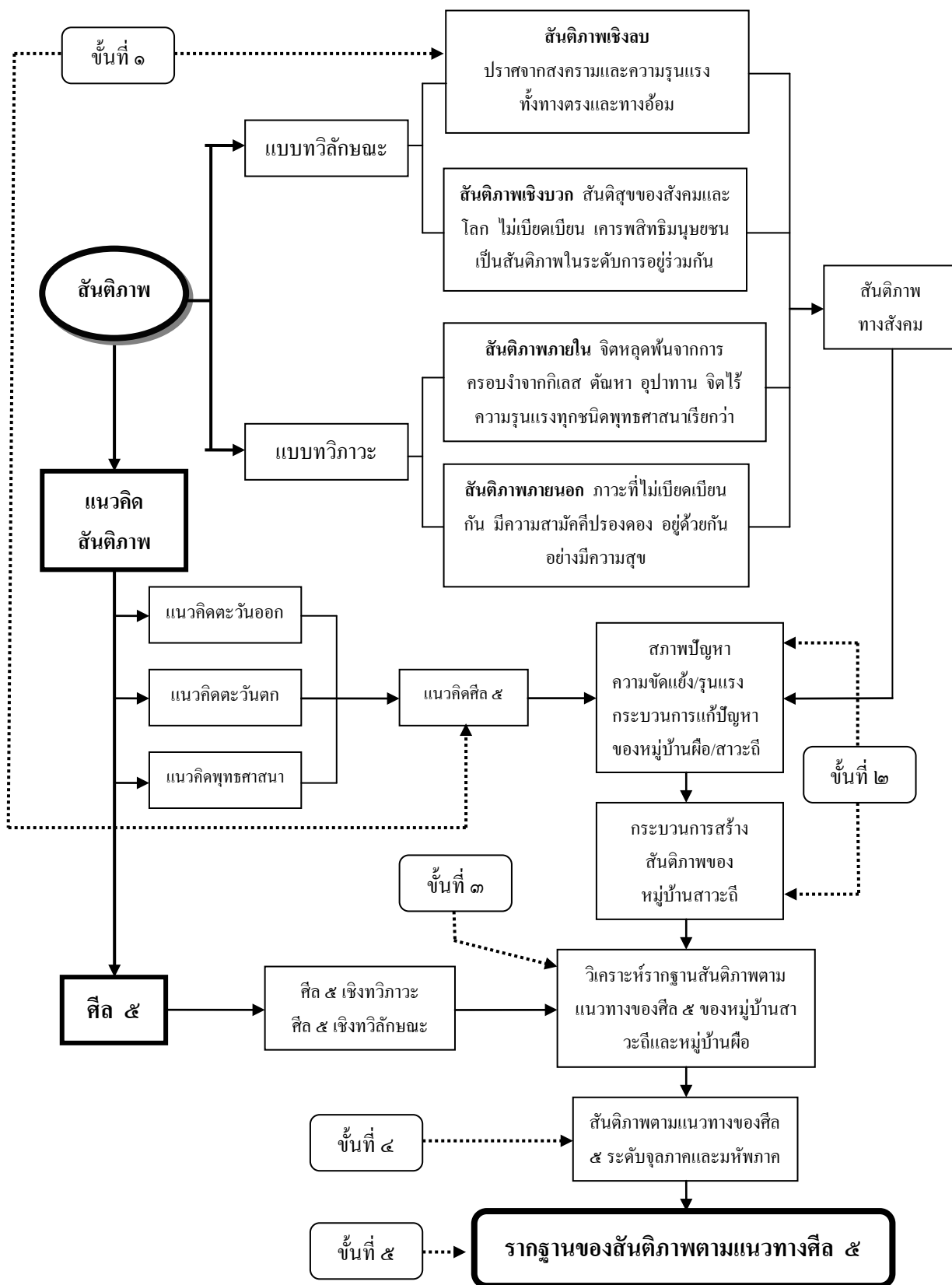
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้เข้าใจแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสันติภาพ

๑.๘.๒ ทำให้เข้าใจกระบวนการสร้างสันติภาพของหมู่บ้านสาวะถิ ตำบลสาวะถิ อำเภอ เมือง จังหวัดขอนแก่น และหมู่บ้านผือ ตำบลพระลับ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

๑.๘.๓ สามารถบูรณาการศีล ๕ เป็นรากฐานของสันติภาพได้อย่างยั่งยืน

๑.๕ กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าว สามารถแบ่งกระบวนการศึกษาออกเป็น ๕
ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๑ การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสันติภาพ โดยแบ่งการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับ
สันติภาพของนักสันติภาพที่มีชื่อเสียง ทั้งนักปราชญ์สันติภาพทางตะวันตก ตะวันออก และผู้นำ
ทางพุทธศาสนาทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ รวมทั้งแนวคิดสันติภาพตามแนวทางของศีล ๕

ขั้นที่ ๒ ศึกษาสภาพความขัดแย้ง ความรุนแรง รวมทั้งกระบวนการสร้างสันติภาพของ
หมู่บ้านสาวะถีและหมู่บ้านผือ การวิเคราะห์เปรียบเทียบการสร้างสันติภาพ และลักษณะของ
สันติภาพในระดับหมู่บ้าน

ขั้นที่ ๓ นำข้อมูลจากขั้นที่ ๑ และขั้นที่ ๒ มาวิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์ให้เห็น
กระบวนการสร้างสันติภาพตามแนวทางของศีล ๕ ในหมู่บ้านสาวะถีและหมู่บ้านผือ

ขั้นที่ ๔ นำข้อมูลจากการศึกษาของทั้ง ๒ หมู่บ้านมาเป็นแนวทางวิเคราะห์การสร้าง
สันติภาพเชิงทวิภาวะและทวิลักษณะในระดับจุลภาคและมหัพภาคต่อไป

ขั้นที่ ๕ นำข้อมูลจากการศึกษาทั้งหมดมาเป็นฐานในการวิเคราะห์รากฐานของ
สันติภาพตามแนวทางของศีล ๕ โดยยึดโยงอยู่กับปรากฏการณ์ทางสังคม เพื่อตอบโจทย์ตาม
วัตถุประสงค์ และสรุปผลการวิจัยต่อไป